

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת ימי החנוכה הבעל"ט, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'מאי חנוכה', והוא ליקוט בעניני ימים אלו מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

קונטרס זה יו"ל במסגרת הקונטרס השבועי 'לקראת שבת' – עיונים וביאורים בפרשת השבוע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר מלפני אבינו שבשמים, אשר כימים ההם, יעשה תשועה גדולה ופורקן לעמו ישראל, ונבוא לדביר ביתו – בגאולה האמיתית והשלימה, בעגלא דידן.

בברכת התורה
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

325 Kingston Ave. #2, Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

שיטות הראשונים בזמן דנצחון המלחמה

ביאור שיטות הרמב"ם והמאירי אי ניצחון המלחמה הי' בכ"ה בכסלו או בכ"ד בו; טעם החילוק ביו קביעות היו"ט דפורים וקביעות היו"ט דחנוכה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ל עמ' 204 ואילך)

"להשכיחם" קדושת "תורתך"

ביאור מאמר חז"ל (בסוגיא דחנוכה) "מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו" ושייכותו לחנוכה; ביאור ענין ה"מים" שבתורה - ההתבטלות לנותן התורה; מטרת היונים "להשכיחם תורתך" – להשכיח קדושת התורה (ה"מים" שבתורה).

(ע"פ לקוטי שיחות חלק טו עמ' 324 ואילך)

כליון ואי כליון בכת אחת

ביאור נפלא ומחודש באופן הנס דפך השמן, שעל פיו מובן החידוש שבנס זה לגבי ניסים דומים אחרים; ביאור שייכות אופן זה דהנס לחנוכה ע"פ ביאור הענין כפי שהוא לגבי עבודת האדם.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק טו עמ' 183 ואילך)

שיטות הראשונים בזמן דנצחון המלחמה

ביאור שיטות הרמב"ם והמאירי אי ניצחון המלחמה הי' בכ"ה בכסלו או בכ"ד בו;
טעם החילוק ביו קביעות היו"ט דפורים וקביעות היו"ט דחנוכה

בענין זמנו של ניצחון המלחמה בנס חנוכה מצינו ב' שיטות בראשונים: (א) דעת הרמב"ם שהי' בכ"ה בכסלו, ובלשונו (הל' חנוכה פ"ג ה"ב) "וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בחמשה ועשרים בחודש כסלו הי' ונכנסו להיכל בו". (ב) דעת המאירי (על הגמרא כאן) ש"תגבורת זה הי' בכסלו בכ"ד בו".

ובפשטות, מחלוקתם היא באופן קביעת זמן היו"ט – לדעת הרמב"ם, שניצחון המלחמה הי' בכ"ה, נמצא שקבעו היו"ט ביום הניצחון. משא"כ לדעת המאירי, שהניצחון הי' בכ"ד, קבעו היו"ט ביום המנוחה. וכמו שמצינו גבי היו"ט דפורים, דאף שנקבע על ניצחון המלחמה, מ"מ, קבעו היו"ט ביום המנוחה ("ונוח בארבעה עשר . . בחמשה עשר בו ועשה אותו יום משתה ושמחה" (מג"א ט, יד"ח)).

ונראה לבאר יסוד פלוגתתם, דנחלקו עד כמה שייך נצחון המלחמה לקביעת היו"ט דחנוכה. כלומר: לכו"ע, קביעת היו"ט דחנוכה היתה על ב' הניסים שהיו אז – הן על נצחון המלחמה והן על נס הנרות, אלא דפליגי אם הנס דנצחון המלחמה אינו אלא הקדמה והכשרה לנס הנרות, שהוא סיבת קביעת החג, או שהנצחון אינו רק כהקדמה לבד, אלא דומה בתוקפו לנס הנרות בשייכות לקביעת ימי חנוכה.

והיינו, לדעת המאירי, נצחון המלחמה הי' רק כהקדמה והכשרה לנס דהנרות (שעליו הוא עיקר קביעות החג), ולכן קבעו היו"ט (לא בכ"ד בכסלו שבו הי' הנצחון, אלא) ביום כ"ה – דבו התחיל הנס דהנרות; משא"כ לדעת הרמב"ם, מכיון שנצחון המלחמה נחשב גם הוא כדבר עיקרי בקביעת היו"ט, קבעוהו ביום כ"ה – יום הניצחון (לשי' הרמב"ם).

אך עדיין צריך ביאור בשיטת הרמב"ם, דהרי גם היו"ט דפורים נקבע על נצחון המלחמה, ואעפ"כ קבעוהו ביום המנוחה. ומה טעם למד הרמב"ם כאן (בחנוכה) שקבעו היו"ט ביום הנצחון דוקא (ועד שמחמת זה מעמיד שהניצחון הי' בכ"ה ולא בכ"ד)?

והנראה לבאר בזה:

ימים טובים שנקבעו לזכרון על נס שאירע לבנ"י בזמן מסויים, יש בהם ב' אופנים ופרטים: (א) היו"ט נקבע על הצלת וגאולת ישראל, ולא על אופן ההצלה והגאולה, (ב) קביעת היו"ט היא לא רק על עצם ההצלה וגאולת ישראל, אלא גם על אופן הגאולה, שהיתה באופן מיוחד.

ויש לומר, שלדעת הרמב"ם, זהו אחד החילוקים בין פורים וחנוכה, דאף שבשניהם היתה הצלת וגאולת ישראל מיד אויביהם ושונאיהם, הרי בפורים עיקר קביעת היו"ט הוא על התוצאה, הצלת וגאולת ישראל, וטעם הדבר הוא, כי ההצלה ונצחון המלחמה גופא לא היו ע"י נס גלוי, אלא ע"י נס המלוכש בדרכי הטבע; משא"כ בחנוכה, שקביעת החג היא לא רק על התוצאה, ישועת והצלת ישראל, כ"א גם על אופן הנס, שהי' זה נצחון באופן ניסי – "מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" (נוסח ועל הניסים).

ולכן בפורים נחשב נצחון המלחמה רק כעין הכשרה והקדמה להעיקר (ישועת ישראל), ולכן נקבע החג לא ביום שבו הי' נצחון המלחמה אלא ביום המנוחה שבו מודגשת התוצאה – הצלת ישראל; משא"כ בחנוכה, שהנצחון גופא הוא מעצם הנס ושייך להיו"ט, הרי קביעת היו"ט היא באותו יום שהי' הנצחון.

שלושה סוגי ניצחונות

"על התשועות ועל הנסים"

"על הנפלאות"

(נוסח יהירות הללו)

הבנת החילוק בין "תשועות", "ניסים" ו"נפלאות" בניצחון דחנוכה:

"תשועה" – הכוונה לניצחון בקרב ששני המתמודדים הם בכוחות שקולים, וההכרעה לטובת צד אחד מגיעה מהקב"ה. ניצחון כזה יכול להיראות טבעי, משום שסיכויי הניצחון שווים בדרך הטבע.

ניצחונם הראשון של החשמונאים היה במודיעין, עירם. היוונים רצו להקריב דבר אחר, והחשמונאים גברו ונצחום. אך מכיוון שהייתה זו עירם של החשמונאים וצבאם של היונים לא היה כ"כ מרובה שם, נקרא ניצחון זה "ישועה". ובהיותו ראשון בסדר המאורעות, נקבע ראשון בנוסח "הנרות הללו" – "על התשועות".

"נס" – אירוע של הצלה למעלה מהטבע. לדוגמא, כאשר צד חלש מנצח יריב החזק ממנו בהרבה – זהו נס, משום שעל-פי כללי הטבע, לא היה לו כל סיכוי לנצח.

הניצחון הבא של החשמונאים היה במלחמתם נגד צבא היוונים שלח אנטיוכוס. הללו היו "רבים" ו"גיבורים", ובדרך נס שלמעלה מהטבע ניצחו החשמונאים. לכן "ועל ניסים" נאמר שני בסדר "הנרות הללו".

"נפלאות" – אירועים שמעוררים פליאה. משום שמחד, אין אלו ניסים חד-משמעיים כי אפשר לשייכם להנהגת הטבע, מאידך – ניכר בקיומם שאין זה כפי ההנהגה הרגילה של העולם.

למה דוקא על-ידי "כהניך"?

"על הנסים... שעשית"

.. על ידי כהניך הקדושים"

(נוסח יהירות הללו)

צריך להבין, מה מיוחד בכך שהניצחון נעשה דוקא ע"י "כהניך הקדושים" – כפי שאומרים ב"הנרות הללו"?

ההסבר טמון בשאלה שמתעוררת על עצם מלחמת המכבים: הרמב"ם (הל' יסוה"ת פ"ה ה"ד) כותב שכל המצווה "ייהרג ועל יעבור" ובכל זאת "נהרג ולא עבר", הרי הוא מתחייב בנפשו. בעקבות זה לא מובן: כיצד יצאו המכבים למלחמה נגד היוונים שבדרך הטבע לא היה לה כל סיכוי?

לא ניתן לתרץ שמדובר ב"שעת שמד" שבה יש למסור הנפש על כל מצווה, שהרי גם בשעת שמד – החיוב למסור את הנפש חל רק אם כופים את היהודי לעבור על המצווה, אך אין חיוב לצאת למלחמה נגד המלכות שגזרה את הגזירות!

התירוץ לשאלה הוא בכך שהניצחון היה ע"י "כהניך הקדושים": הפוסקים (נמוק"י. הובא בכ"מ על הרמב"ם שם) מסבירים בדעת הרמב"ם, שאמנם "כל מי שנאמר בו יעבור ועל ייהרג, ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו", בכל זאת "אם הוא אדם גדול וחסיד, ירא שמים, ורואה שדור פרוץ בכך רשאי לקדש את השם ולמסור עצמו אפילו על מצווה קלה כדי שיראו העם ולמדו כו'".

הכהנים, שהם היו גדולים וחסידים וכו' – רשאים היו למסור את נפשם, ולכן יצאו למלחמה.

(משיחות ש"פ מקץ תשכ"ד)

“על התשועות ועל הניסים ועל הנפלאות”.

לאידך, כשאומרים ב”הנרות הללו” בפעם הב’ “להודות ולהלל... על ניסך ועל נפלאותיך ועל ישועותיך”, הסדר הוא לפי עוצמת וגודל ההצלחות: ניסים, נפלאות ותשועות.

(לקו”ש חט”ו ש”פ מקץ-חנוכה)

המאורע האחרון במאבק המכבים היה מציאת פך השמן החתום בביהמ”ק. דבר זה היה פלא: מחד – מציאותו של פך שמן חתום אינה נס, אך מאידך – העובדה שהוא שלא נטמא כשאר השמנים, מעוררת השתאות ומעידה שאי”ז לפי הנהגת הטבע הרגיל.

על פלא זה נקבע לומר “ועל הנפלאות”, ובהיותו אחרון – הוא גם נאמר בסוף הסדר:

להתבונן בסיפורי הנרות

“אין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד”

(נוסח יהנרות הללו)

בדרך כלל, כשהגמרא נוקטת בלשון “אלא”, כוונתה לסייג את האמור לפני כן. כלומר, למרות שפרט מסוים נשלל, יש צד אחר שהינו חיובי.

בהתאם לכך יש לפרש גם בנוגע ללשון “אלא לראותן בלבד”: למרות הקביעה ש”אין לנו רשות להשתמש בהן”, בכל זאת, חל עלינו צורך לראותן. דראיית הנרות היא התבוננות בתוכן ובמסר שלהם, כמאמר רבותינו (כ”ק אדמו”ר מוהרי”צ, שיחת שבת חנוכה תש”ו): “מען דארף זיך צוהערן וואס די ליכטלאך דערציילן” [“צריך להקשיב מה שהנרות מספרים”].

(שיחת מוצאי זאת חנוכה, תשל”ה)

"להשכיחם" קדושת "תורתך"

ביאור מאמר חז"ל (בסוגיא דחנוכה) "מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו" ושייכותו לחנוכה; ביאור ענין ה"מים" שבתורה – ההתבטלות לנותן התורה; מטרת היונים "להשכיחם תורתך" – להשכיח קדושת התורה (ה"מים" שבתורה)

בסוגיא ד"מאי חנוכה" (שבת כב, א) נאמר בגמרא: "ואמר רב כהנא: דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום, מאי דכתיב "והבור רק אין בו מים", ממשמע שנאמר "והבור רק", איני יודע שאין בו מים? אלא מה תלמוד לומר "אין בו מים", מים אין בו, אבל נחשין ועקרבים יש בו".

והנה, הגם שבפשטות נראה שמה שהובא מאמר זה בסוגיא דחנוכה, הוא מפני שנאמר ע"י המ"ד שאמר את הדרשה הקודמת לדרשה זו בגמרא ("אמר רב כהנא: דרש ר' נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום, נר של חנוכה כו"). אבל מכיוון שכל ענין בתורה הוא מדוייק לחלוטין, צריך לומר, שמה שמאמר זה מובא בסוגיא דחנוכה, אין זה (רק) מפני ענין צדדי (בעל המימרא), אלא שתוכן המאמר שייך לכללות הענין דחנוכה.

ומובן, שישנו קשר בין מאמר חז"ל זה ד"הבור רק" לחנוכה, ובמיוחד לפי דברי השל"ה (ר"פ וישב), שפרשיות וישב, מקץ וויגש קשורות לחנוכה, והרי הפסוק ד"והבור רק אין בו מים" כתוב בפרשת וישב.

והנה, אמרו חז"ל (ב"ק יז, א) "אין מים אלא תורה", דמכך מובן שבכל מקום שכתוב בתורה "מים" רומז זה גם לענין ה"תורה", ובמיוחד בנדו"ד, בפסוק "והבור רק אין בו מים", שעליו מפורש במדרש (ב"ד פרשת וישב פפ"ד, טז) שמדובר בו בענין התורה – "בור רק – נתרוקן בורו של יעקב, אין בו מים – אין בו דברי תורה שנמשלו למים וכו'".

וזוהו פירושו הפנימי של מאמר חז"ל זה ד"מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו":
 דבשעה שנמצאים במצב של "אין בו דברי תורה" ("אין בו מים") באים בדרך ממילא
 למצב של "נחשים ועקרבים יש בו".

והיינו, דהחסרון של "אין בו דברי תורה" אינו גורם רק לריקנות ה"בור" מתורה,
 כשבאפשרותו להישאר "מלא" בענייני רשות המותרים, אלא, שמיד מתהוים בתוך ה"בור"
 "נחשים ועקרבים" - דברים ההפוכים ומנוגדים לקדושה, ללא כל דרגת ביניים ביניהם.

אך לכאורה, דורש זה ביאור: והרי אין המדובר כאן בחיסרון בענין כללי הנוגע לעצם
 ההתקשרות והדביקות של עם ישראל עם הקב"ה, אלא על חסרון (רק) בענין התורה
 ("מים"), ומדוע א"כ מכריח העדר לימוד התורה מציאות של "נחשין ועקרבים" – ענינים
 המנוגדים לגמרי לקדושה.

ויובן זה בהקדם ביאור גוף מאמר חז"ל (הנ"ל) "אין מים אלא תורה":

דהנה, איתא בגמרא (תענית ז, א) "למה נמשלו דברי תורה למים . . . לומר לך, מה מים
 מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו
 שפלה". והיינו, ד"מים" אינם דימוי לעצם ענין התורה, אלא למעמדו ומצבו של לומד
 התורה, דלשם לימוד התורה צריך להתבטל ממציאיותו העצמית.

ולכאורה, ביאור זה מחזק את השאלה הנ"ל (כיצד ייתכן שמיד כאשר "אין בו מים",
 באה התוצאה ד"נחשים ועקרבים יש בו") – האם רק משום שאין האדם במעמד ומצב
 של התבטלות עצמית והרגשת שפלות בלימוד התורה, תתהווה מציאות של "נחשים
 ועקרבים", המנוגדים לענין התורה?

הביאור בזה:

עיקר ענין התורה הוא, שע"י (לימודה) מתקשרים ומתאחדים עם נותן התורה, ולפיכך,
 התבטלותו העצמית ושפלותו של הלומד הם ענין הכרחי. דכל זמן שהאדם הוא כמציאות
 לעצמו, הוא מוגדר בהגבלותיו של נברא, ואינו יכול לקשר עצמו עם נותן התורה שהוא
 הרי בלי-גבול. דווקא ע"י שהלומד עומד בתנועה של ביטול בתכלית, שבזה הוא יוצא
 מההגדרות וההגבלות שלו, יכול הוא להתקשר עם הבלתי-גבול של נותן התורה.

ועפ"ז מובן היטב מדוע כש"מים אין בו", אזי מיד "נחשים ועקרבים יש בו":

כיוון שעיקר התורה הוא ההתקשרות עם נותן התורה, הנעשית ע"י הביטול של הלומד,
 אין כל מקום ל"דבר ממוצע": או שקיימת אצלו התבטלות זו, ואז הוא מכוון בלימודו
 לאמיתתה של תורה (כפי רצונו של נותן התורה); או שאין קיימת אצלו, ח"ו, בחינת

ה"מים" (הביטול) שבתורה, ואז חסר אצלו השייכות לנותן התורה, וממילא "נחשים ועקרבים יש בו" – לא רק שאין לו קשר לתורה (כמאמר חז"ל (עירובין נה, א) "לא תמצא בגסי הרוח") אלא שהוא מנגד לקדושה, כמאמר חז"ל (סוטה ה, א) "כל אדם שיש בו גסות הרוח . . . אין אני והוא יכולים לדור בעולם", ויותר מכך "כאילו עובד עבודת כוכבים . . . כפר בעיקר" (שם ד, ב).

ע"פ כל הנ"ל יובן הקשר שבין מאמר חז"ל זה ד"מים אין בו" לחנוכה:

ידוע הביאור (לקו"ש ח"ג עמ' 815 – נדפס בקונטרס 'מאי חנוכה' א' (תשס"ה)) בדיוק הלשון "כשעמדה מלכות יון הרשעה . . . להשכיחם תורתך" (נוסח ועל הניסים) – שמטרת היונים היתה (לא להשכיח מבנ"י את עצם החכמה והשכל שבתורה, ולנתקם מלימוד התורה בכלל, אלא) להשכיח שהתורה היא "תורתך" – תורת ה'.

ולכן טמאו היונים את "כל השמנים שבהיכל" (ולא אבדו את השמן), ד"שמן" הוא בחי' חכמה (ראה הגהת הרח"ו לזח"ב קמ"ז, ב. וראה מנחות פה, ב: "מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן"), ולעצם קיום ה"שמן" – החכמה שבתורה, הסכימו היוונים, אך רצונם היה שיהיה זה שמן טמא ח"ו, שלא יהיה לכך קשר עם קדושת התורה, עם נותן התורה ("תורתך").

וזהו אחד הטעמים לכך שהגם שהיה מותר להדליק את המנורה בשמן טמא, דטומאה הותרה בציבור, עכ"ז, עשה הקב"ה את הנס דמציאת פך השמן הטהור – מכיוון שנצחון חנוכה מתבטא דווקא בהענין ד"תורתך" – שמן טהור.

וכשם שהוסבר לעיל, בענין "מים אין בו", שדוקא ע"י ענין ה"מים" שבתורה – ההתבטלות לפני נותן התורה, נשמרים מן ה"נחשים ועקרבים", כך גם בענין חנוכה:

דוקא באמצעות הדלקת נרות חנוכה (שמן טהור), מתהווה ה"כליא ריגלא דתרמודאי" (שבת כא, ב) – "תרמוד – אותיות מורדת". דכל זמן שחסר הענין דשמן טהור ("תורתך") יש עדיין מקום למרידה ("מורדת") בקב"ה; וע"י הדלקת נרות חנוכה "על פתח ביתו מבחוץ" – שהם יאירו את ה"חוף", מביאים ל"כליא" (מלשון כליון) "ריגלא דתרמודאי" (אותיות 'מורדת') גם "מן השוק", בשיא השלימות. דמכלים לגמרי את ענין ה"מורדת" (המרידה בה') ואפילו את "ריגלא דתרמודאי", הדרגה התחתונה שבמרידה, עד שמאירים את חשכת הגלות ומביאים את הגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש.

להתחיל ב"עשה טוב"

"מצות חנוכה ב"ש אומרים: יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך. ובי"ה אומרים: יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך" (שבת כא, ב)

ולכאורה יש לבאר הטעם הפנימי במחלוקת זו של בית-שמאי ובית-הלל:

לדעת בית שמאי, עבודת ה' של יהודי צריכה להתבטא בעיקר בקו של "סור מרע" – שלילת העניינים הבלתי-רצויים. ולכן, בתחילת העבודה, כאשר הרע בתוקף ובחוזק, יש צורך במאמץ רב כדי לבטלו, ולכן מרבית באור ומדליקים "שמונה נרות". וביום המחרת, כאשר הרע נחלש, כבר אין צורך במאמץ רב כל כך, ומורידים נר אחד. וכך יום אחר יום – "פוחת והולך".

לאידך, בית הלל סוברים שאופן העבודה הרצוי הוא "עשה טוב" – תחילת העבודה צריכה להיות הוספה בטוב בלא להתייחס לרע. יש להתחיל מנר אחד, והנר הראשון כבר יגרום ל"מכאן ואילך מוסיף והולך" – ה'תיאבון' הרוחני לתורה ומצוות יגדל, שהרי "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים".

ההלכה נפסקה כבית הלל. ההוראה: כדי לבטל את "מלכות יון הרשעה" שזו מציאותו של היצר אין להיאבק עמו ולהמעיט את החושך, אלא להוסיף באור. בסופו של דבר, ההוספה באור תגרום לביטול מציאות היצר ממילא.

(לקו"ש חכ"ה ע' 399-396)

"מלכות יון הרשעה"

הנה, עיקר גזירת היוונים הי' בסיבת היותם פלוסופים, דחכמת הפלוסופיא מכחשת הנבואה והקדושה האלקית שלמעלה מן השכל.

והנה ידוע דשם כל דבר מורה על תוכנו ומהותו – וכך הוא בשם "יון" שמורה על "חכמה דקליפה":

דהנה, "יון" פירושו טיט, שנוצר ממים מעורבים בעפר. והוא ה"לעומת זה" של חכמת התורה, "אין מים אלא תורה" (ב"ק יז, א), דכאשר "מערבים" עפר – חומריות עם השכל (מים) נעשה חכמה דקליפה.

[ובדקות יותר ענין זה ד"יון" שייך גם בלימוד התורה, כמאחז"ל (יומא עב, ב) "לא זכה נעשה לו סם המות", שאם ח"ו "לא זכה" – פירוש, שלא זיכך חומריותו (ובמילא לימודו מעורב עם חומריותו) – נעשה לו סם המות, כי אדרבה, ע"י ידיעותיו הוא מתייהר ומתגאה, מצדיק את מעשיו ומעוות את פסק דין התורה (שהרי כדי לכוון את ההלכה צריך להיות "וה' עמו" (סנהדרין צג, ב)).]

וענין זה נרמז באותיות יו"ן:

התחלת שם "יון" היא באות יו"ד, דאות מורה על בחינת חכמה (ראה ספר התניא – אגרת התשובה פ"ד), ובשם "יון" היא חכמה דלעו"ז, היא חכמת הפלוסופיא המנגדת ליו"ד דקדושה, היינו שהתחלת הנפילה היא רק בעניינים של דעות נפסדות, מבלי לנגוע בדיבור ומעשה שלו.

אלא שאח"כ מורידו מעט מעט (כמו אדם הטובע בטיט) עד שבא למידות רעות,

שהמדות נרמזו באות וא"ו (כי "המדות נכללות בדרך כלל במספר שש", הם שש המידות חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד (תניא שם)).

ועד שמורידו למטה מטה ברע גמור, כנרמז באות ן', שהיא נמשכת "למטה מן השורה", המורה על ירידה לקליפות (עיין בספר לקוטי תורה לרבינו הזקן פ' נשא (כג), (ב) בפירוש שם "גרשון" – "גרש ו"ן").

(רשימות רבינו, חוברת ג)

בזמן החושך - חייבים להוסיף

נרות חנוכה הם זכר לנס פך השמן שהיה בנרות ביהמ"ק. אמנם, מוצאים אנו כמה שינויים בין נרות חנוכה לנרות המנורה: במנורה הדליקו כל יום את אותו מספר הנרות, ואילו בנרות חנוכה מוסיפים כל יום עוד נר - מוסיף והולך. וגם - שאת המנורה הדליקו בתוך ההיכל, ואילו נרות חנוכה מצוה

להדליקם על פתח ביתו מבחוץ דוקא.

הטעם בזה הוא - דהולקת נרות המשכן והמקדש היה בזמן שלא היה חסר לבני"י בגשמיות. וכמו בזמן שלמה, שבני"י ישבו איש תחת תחת גפנו ותחת תאנתו בגשמיות, וכמו"כ גם ברוחניות - שהרי כשאין טרדות בגשמיות, מתמסרים לגמרי לעניני רוחניות ותורה ומצוות.

משא"כ נרות חנוכה, קשורים עם זמן שבו היתה הארץ תחת ממשלת יוון, וצבא היהודי היה מועט, וכמו"כ ברוחניות - שלא נמצא שמן טהור אפי' ללילה אחד.

ולכן כאשר המצב היה טוב גם בגשמיות וגם ברוחניות היה אפשר להסתפק במספר הנרות של הלילה הקודם. משא"כ בזמן נרות חנוכה, שהמצב הי' חשוך בגשמיות וברוחניות, לא מספיק מספר הנרות של הלילה הקודם, אלא צריך להתקדם ולהוסיף באור.

וההוראה מכך: כל יהודי הוא שליח של הקב"ה להאיר את חלקו בעולם. ואופן העבודה הוא לא להסתפק במעמד ומצב של אתמול אלא להוסיף כל הזמן בעוד אור.

כליון ואי כליון בבת אחת

ביאור נפלא ומחודש באופן הנס דפך השמן, שעל פיו מובן החידוש שבנס זה לגבי ניסים דומים אחרים; ביאור שייכות אופן זה דהנס לחנוכה ע"פ ביאור הענין כפי שהוא לגבי עבודת האדם

ימלי החנוכה נקבעו לזכר פך השמן¹ – "לא מצאו אלא פך אחד של שמן . . ולא הי' בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים" (שבת כא, ב).

נס דומה מצאנו גם אודות נרות השבת של שרה ורבקה, כדברי חז"ל (על הפסוק (היי שרה כד, סו) "ויביאה יצחק האהלה שרה אימו"), שנרות (השבת²) ששרה ורבקה הדליקו "הי' . . דולק מלילי שבת ועד לילי שבת" (ב"ר פ"ט, ט"ז. רש"י עה"פ).

ומובן בפשטות, שבנס חנוכה צריך להיות חידוש מיוחד לגבי הנס שהי' בנרותיהן של שרה ורבקה, שהרי נס חנוכה פעל שיקבעו לזכרו יום־טוב מיוחד³.

שבת, וי"ל דמרומו גם בזה שהסוגיא דנ"ח היא במס' שבת; סיום הל' חנוכה ברמב"ם הוא בהדין "נר ביתו ונר חנוכה כו נר ביתו קודם כו". ועוד. וראה רש"י שבת כג, ב ד"ה בנים ת"ח. ולהעיר (ש"ע או"ח סרס"ד ס"ו) דבנש"ק מצוה מן המובחר להדר אחר שמן זית (ובשו"ע אדה"ז שם מוסיף) "כמו לנר חנוכה". וראה לקו"ש חט"ו ע' 372 ואילך (והערה 3).

(3) אע"פ דלאידך גיסא – הנס דשרה ורבקה הי' בכל שבוע ובכל השנים ובזכות יחיד.

(1) ראה רש"י שבת כא, ב ד"ה מאי חנוכה: על איזה נס קבעוהו. וגם לדעת הרמב"ם (עיי"ש ריש הל' חנוכה. ובארוכה – לקו"ש ח"י ע' 142 ואילך) שתקנת יו"ט דחנוכה היא (גם) משום נמחון המלחמה – הרי זה שחנוכה הוא ח' ימים הוא מפני הנס שהי' בשמן (ראה לקו"ש שם הערה 13), נוסף לזה שרק משום נס זה נתקנה מצות הדלקת נ"ח, וכן הלל והוראה (מפרשים בשבת שם).

(2) להעיר ממשנ"ת בכ"מ השייכות דנ"ח לנרות

ודוחק לומד, שהמעלה היא רק בזה שמפך השמן דימי חנוכה (ש"לא הי' בו אלא להדליק יום אחד") הדליקו שמונה ימים, משא"כ נרות שרה ורבקה, שדלקו באופן נסי רק 4 שבועה ימים – דאין זה חילוק במהות ואיכות הנס, אלא רק בכמות – משל הזמן שדלקו הנרות.

ב.

באופן הנס דפך השמן מצינו, בכללות, שני ביאורים:

אופן הא' – שהנס הי' שכמות השמן הוכפל והושלש באופן נסי, עד שהי' די שמן לכל שמות הימים – שלאחר שמלאו את הנרות נשאר ה"פך מלא כבתחילה", או, שבכל יום "מצאו הנרות מלאים שמן" (כב' הסברות בב"י (טוח"א סי' עת"ר));

ואופן הב' הוא – הנס הי' באיכות השמן – כמות השמן שע"פ טבע היתה מספקת להדלקת נרות של יום אחד בלבד, ודלקה בפועל למשך כל שמונת הימים, ע"ז שבכל יום נכלה רק שמינית מהשמן שבפך –

[וכפי הב"י (שם (בתי' הא'). וכ"ה בתוס' הרא"ש שבת שם. ועוד), שחלקו את השמן שבפך לשמונה חלקים ובכל לילה מלאו את המנורה בחלק אחד; או, כהסברת הפר"ח (או"ח שם סק"א ד"ה עוד תירץ. וכ"ה בתוס' הרא"ש שם), שביום הראשון מלאו את המנורה בכל השמן שבפך, אלא שבכל יום נכלה שמינית מהשמן שבמנורה].

ועפ"ז יש לומר לכאורה, שבירור הנ"ל – החילוק במהות הנס דנרות חנוכה לנס דנרות שרה ורבקה – תלוי בשני הביאורים הנ"ל:

לפי ביאור הב' מהות ב' הנסים אחד הוא – הוספה איכותית בכח הדליקה של השמן (שבשני הנסים בערו הנרות משך זמן ארוך יותר מהאפשרי ע"פ הטבע),

והחילוק ביניהם הוא (א) שבחנוכה היתה ההוספה⁴ בכח הדליקה למשך זמן גדול יותר (שמונה ימים) כנ"ל, (וב) בחנוכה בי' בכל יום נס בפני עצמו – בכל יום הדליקו את המנורה מחדש; משא"כ נרותיהן של שרה ורבקה דלקו רק שבועה ימים, וברציפות].

משא"כ לפי ביאור הא' נס חנוכה שונה במהותו: שנברא⁵ באופן נסי מציאות של שמן נוסף על מה שהיה מתחילה, מה שלא מצינו בנס הנרות של שרה ורבקה.

תלמודית ע' הדלקת הנרות ע' שיב) נרות מקדש צ"ל דולקים רק מערב עד בקר – משא"כ נרות שרה ורבקה דלקו ז' מעל"ע.

(5) או (שרק) נתוסף השמן – ראה ט"ז שם סק"א. כלי חמדה פ' ויקהל (לה, כז"כח).

(4) ולהעיר: א) כמות השמן שבפך הייתה כדי להדליק בו יום אחד, משא"כ בנש"ק שהיא בהרבה פחות מזה (רק עד לאחר אכילת הסעודה – שו"ע אדה"ז שם סרס"ג סי"ג. וראה שם ס"א, ס"ז וסי"ד) (ב) לדעת כמה ראשונים (נסמנו באנציקלופדיא

אבל גם לפי ביאור זה, אין חידוש בנרות חנוכה – כי גם נס כזה הי' כבר [ומפורש בתורה שבכתב (בנביאים) (מ"ב ד, ב ואילך. וראה גם מ"א יז, יד"טז – גבי אליהו)] – הנס ב"אסוף שמן" על ידי אלישע.

ג.

שני הביאורים הנ"ל אינם מחוורים:

לפי הביאור שנתווסף בכמות השמן, ידועה השאלה⁶: איך הדליקו את נרות המנורה בשמן של נס; והלא מפורש (ר"פ תצוה. אמור כד, ב) שצ"ל "שמן זית גו' להעלות נר תמיד"? [ומוכרחים ליישב, שמה שכתוב "שמן זית" אין הכוונה לשמן שבא מזית ממש, כ"א לשמן כזה שהתכונות שלו הם של "שמן זית" (אור צלול, וכו' (שבת כג, א)].

ולפי הביאור שהנס הי' באיכות השמן – שבכל יום נכלה רק שמינית מהשמן – גם קשה⁷:

והרי במנורה הדין הוא (מנחות פט, א⁸) ש"תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בקר כו' ושיערו חכמים חצי לוג", נוסף על הענין שכלי שרת צריך להיות "מלא" (כמובן מהדין (זבחים פח, א) ש"כלי שרת . . . אין מקדשין אלא מלאין") – וע"פ הנ"ל נמצא, שמהיום השני ואילך לא קיימו את ה"תן לה כמדתה"⁹ (והנרות לא היו מלאים ב"שיעור שלם הצריך לדבר" (לשון רש"י זבחים שם)).

וכן לאידך גיסא – דעפ"ז נמצא שבכל הימים (מלבד ביום השמיני) לא היתה "מדתה שתהא דולקת מערב עד בקר" בדיוק, אלא ביום הראשון שמונה פעמים ככה¹⁰, ביום השני שבעה, וכך הלאה.

הרא"ש שם שדין זה הוא רק "היכא דאיפשר" – הרי עכ"פ יש בזה (וכן שיהיו הנרות מלאין)

הידור]^א, וידוע הביאור בזה שנעשה נס שיהי' שמן טהור (אף שטומאה הותרה בצבור) כי רצה ה' להראות חיבתן של ישראל שיוכלו לקיים המצוה בהידור.

10) אבל ראה פרש"י הנ"ל (בהערה 8) דמדה זו הוקבעה להם.

א) ע"פ מה שחקר בראש יוסף לשבת שם, דאם נאמר דבעינן כמדתה אפי' בדיעבד, במקרה שאין שמן כשר מספיק למנורה לכל הנרות, האם יש לערב בו שמן פסול כו', ע"ש – מקום לומר בנדו"ד שמחוייבים להוסיף משמן טמא (שהותרה בצבור) כדי לקיים "תן לה כמדתה".

6) בהבא לקמן ראה כלי חמדה שם. "המועדים בהלכה" (להרש"י זוין) ע' קנח, וש"נ.

7) נוסף לזה שלדיעה זו קשה עוד יותר, לכאורה, קושיא הנ"ל – דמכיון שנשנתנה איכות השמן, הרי גם התכונות של שמן זית ליכא. אבל ראה לקמן ס"ו והערה 17.

8) הובא בפרש"י עה"ת ר"פ תצוה. ובאמור (כד, ג) ומדה זו הוקבעה להם.

9) בתוס' הרא"ש ופר"ח שם (ועוד) בקשו כן (רק) על הדלקת ליל א', להסברא שחילקו השמן לח' חלקים (וע"ז תי' שביליל א' נתנו כל השמן במנורה) – והקושיא שבפנים היא, שמכיון שצ"ל "תן לה מדתה", הרי אף שכבר לא הי' להם שמן טהור כשיעור, מ"מ לפועל הי' חסר (גם) בשאר לילות קיום דין "תן לה מדתה" [וגם לפמ"ש בתוס']

ד.

יש-לומר ביאור שלישי באופן הנס דפך השמן, שעליו לא יהיו הקושיות האמורות, ושמןנו יובן גם מה שנס חנוכה הי' חידוש (בענין דהדלקת הנרות) שלא מצינו דוגמתו במקומות אחרים:

הוזכר לעיל (סעיף ב') הביאור המובא בב"ב באופן הנס דפך השמן – לדיעה אחת – שהנס התבטא בזה ש"נתנו כל השמן בנרות. . ובבקר מצאו הנרות מלאים שמן".

יש לומר, שהפי' בזה הוא (לא שהשמן בער ואח"כ התמלאו הנרות מחדש בדרך נס, אלא) שהשמן בער, אך ביחד עם זה לא נחסר ממנו כלום¹¹, וכדברי חז"ל (בכלל) לגבי "אש של מעלה" שהיא "שורפת ואינה אוכלת" (שמור"ר פ"ב, ה) – בנוגע לסנה).

ולהעיר – דגם את"ל שאפשר להדליק את המנורה בשמן של נס (כי יש בו תכונות של שמן זית כנ"ל), הרי מובן, שה(אש וה)אור של המנורה¹² חייב שיהא בוער ע"י "שמן (למאור)" (תרומה כה, ו. ועוד), וממילא מוכרח שיתכלה השמן.

ונמצא, שבנס הי' דבר והיפוכו:

אש טבעי (ואור) הנרות שבא משמן וכיו"ב¹³ חייב להיות בו כליון השמן¹⁴; ולאידך גיסא, לא נחסר מהשמן כלום¹⁵ – כליון ואי כליון בבת אחת.

וענין זה הוא מצד "נמנע הנמנעות"¹⁶ – ע"ד הנס שהיה בקודש הקדשים – "מקום הארון אינו מו המדה" (יומא כא, א. וש"ג), שהיו בו ב' הפכים בבת אחת: ל(מקום ה)ארון היתה מדה, כמפורש בתורה "אמתים וחצי ארכו וגו'" (תרומה שם, י"ד), וביחד עם זה הי' המקום "אינו מן המדה".

מלפני ה' ותאכל גו' (שמיני ט, כד).

14) ענינו בעבודה ראה תו"א מקץ (לג, ג) ובכ"מ.

15) ואעפ"כ היו גם התוצאות דכליון השמן שבעבודה (ראה הערה הקודמת) – ויש לבאר עפמש"כ אדה"ו בשו"ע שלו (חאו"ח סתצ"ה קו"א סק"ב) בנוגע להבערה וכ"ש וק"ו ופשיטא בנוגע להדלקת המנורה שענינה למאור. ואכ"מ.

16) ראה שו"ת הרשב"א סתי"ח, הובא בס' החקירה להצ"צ ע' 68. סה"מ תרע"ח ע' תכ.

ב) וראה שו"ת אבני נזר (או"ח סי' רלח) התוהמ"צ להרגצ'ובי מע' הבערה ועוד.

11) ראה גם ב"ר (פי"א, ב): ברכו בנר. . הדלקתי את הנר בלילי שבת ובאתי ומצאתי אותו במוצאי שבת דלוק ולא חסר כלום [אף שיש לפרש (עכ"פ בדוחק) הלשון "ולא חסר כלום" – שנתמלא הנר בשמן אחר. וראה במדב"ר ספטי"ן]. וראה לקמן הערה הבאה.

12) משא"כ: א) בסנה שמפורש וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה (מקום האש ולא – סיבתו), ב) הא דב"ר הנ"ל אין הכרח שהי' אש טבעי. – בנוגע נרות שרה ורבקה הרי לא נאמר ש"לא חסר כלום", ובפשטות נ"ל שנחסר לאט לאט, כנ"ל בפנים ס"ב.

13) וכן הי' במשכן ומקדש (אף) שותצא אש

ה.

ובעומק יותר: בנס של "מקום הארון אינו מן המדה" אין ההדגשה בזה, שהארון כלל בו את שני הפכים – "מדה" ו"אינו מן המדה" – בבת אחת, אלא יתר על כן: ה"אינו מן המדה" בא דווקא מצד זה ועל ידי זה שהיתה לארון מדה (מסויימת); דאלמלא נעשתה המדה המדויירת של הארון כמפורש בתורה, לא הי' בו קדושת הארון כו', ובמילא – לא הי' הנס של "אינו מן המדה".

ועד"ז בנס חנוכה (לביאור הנ"ל): הנס בא דווקא מצד ועל ידי זה שהדליקו את נרות המקדש כדין; ומכיון שאור המנורה חייב להיות משמן, ותכנות השמן היא שנכלית באש כנ"ל, נמצא, שנס ש"מצאו הנרות מלאים שמן" (שלא נחסר מהשמן), נפעל דווקא ע"י תכונת הכליון של השמן.

ו.

השייכות של הנס באופן הזה לחנוכה דווקא, יובן בהקדם החילוק שבין ג' ביאורים הנ"ל באופן הנס – (א) הוספה בכמות השמן, (ב) הוספה באיכות השמן, (ג) שני הפכים – כליון ואי כליון בבת אחת.

לביאור הא', הנס נראה רק לרגע אחד – אותו רגע שנתמלאה הפך או המנורה באופן נסי. אבל אח"כ בער השמן באופן טבעי.

ואע"פ שנס נוגע להדלקה, כי אלמלא הי' שמן נסי אין במה להדליק את נרות המקדש – וממילא, עצם בעירת הנרות (ע"י שמן זה) קשור לנס – מכל מקום, אין זה ניכר באופן גלוי. והראי' לכך: דמי שאינו יודע שמקור השמן הוא נסי, אינו יודע שנעשה נס.

לביאור הב', כיון שכמות השמן הקטנה בערה למשך זמן הרבה יותר ארוך מהאפשרי ע"פ הטבע, כאן אמנם נראה הנס (גם) בשעת בעירת הנרות. אך מה שנראה בשעת בעירת השמן, זה רק ההתחדשות של הנס, אבל הנס גופא כבר נפעל ברגע שהקב"ה שינה וחזיק את איכות השמן¹⁷.

אמנם, לביאור הג' שהנס הוא מצד "נמנע הנמנעות", נפעל הנס גופא בכל רגע ורגע מחדש.

ובטבע אחרת. . . באותו הסוג אבל הם מיני יש הפכים זמ"ז היינו בטבעים הפכים. . . והשינוי הוא בטבע הפכית ממש. וראה שם בסוף הפרק, ובד"ה החודש עטר"ת פ"א. וראה שער היחוד והאמונה פ"ב (גבי קרי"ס). וראה – ע"ד ב' סוגי נסים ביצי"מ – לקו"ש ח"ה ע' 176 הערה 27 ובשוה"ג

17) שאי"ז טבע הפכית ומנגד לטבעו הקודם, רק הוספה באיכות וכח שמן זה. ושמונים שונים (אפילו בשמני זית עצמן שונים, ואפילו בזית זה עצמו – ג' זיתים הם ובהם ג' כו' (מנחות פו, א)) אינם שווים במהירות הכליון שלהם בהדלקתן – כנראה בחוש. ולהעיר מד"ה החודש ה'ש"ת פ"ב: נהפך ליש אחר

ז.

שלשה אופנים הנ"ל – ככל ענין שבתורה – ישנם גם בעבודת האדם.

החילוק בין טבע לנס בעבודת האדם הוא¹⁸: "טבע" – הוא העבודה ע"פ טעם ודעת, עבודה מדודה לפי המדידות וההגבלות של הטבע ומציאות האדם (בהתאם למה שהוא מבין, למה שהוא מרגיש, כו'); "נס" – הוא העבודה בקבלת עול ומסירות נפש שלמעלה מטעם ודעת. הוא אינו מתחשב ברצונותיו הפרטיים (ואעכ"כ בטבע, שכל, רגש כו'). וקיום רצונו של הקב"ה הוא אצלו עד כדי מסירות נפש.

והגם שכל עבודה צריכה להיות מיוסדת על קבלת עול ומס"נ, ובלשון חז"ל (ברכות רפ"ב¹⁹) "יקבל עליו עול מלכות שמים בתחילה ואח"כ מקבל עליו עול מצוות" – כי נברא אינו יכול לסמוך על השכל והרגש שהם יובילו שעבודתו תהי' כפי רצון העליון, ולכן גם העבודה שע"פ טעם ודעת מוכרחת להיות מיוסדת על קבלת עול מלכותו ית' – מ"מ יש בזה כמה דרגות ואופנים:

אופן הא' – הרגש הקב"ע ומס"נ (ה"נס" שלמעלה מהטבע) הוא רק בתחילת היום, בשעת ק"ש שענינה הוא "לקבל עליו מלכות שמים במסירות נפש" (תניא ספכ"ה) – ואח"כ, במשך היום, העבודה היא ע"פ טעם ודעת.

ואע"פ שרגש הקב"ע ומס"נ שבתחילת היום משאיר עליו רושם למשך כל היום, באופן שהעבודה שע"פ טעם ודעת (במשך היום) תהי' כדבעי בהתאם לרצון העליון – מ"מ, הקב"ע ומס"נ גופא (ה"נס") נמצאים אצלו אז רק בהעלם²⁰, ועיקר עסקו ועבודתו במשך היום – היא ע"פ טעם ודעת.

אופן הב' – הרגש הקב"ע ומס"נ מאיר בגילוי בעבודתו במשך כל היום כולו, עד ש"קבוע בלבו תמיד ממש יומם ולילה לא ימוש מזכרונו" (תניא שם); ואעפ"כ במשך כל היום אין הוא בתנועה (ובעבודה באופן) של מסירות נפש, אלא רק שבעבודתו במשך כל היום, מאיר וניכר הזכרון של ה(מס"נ משעת ק"ש, שזה מסייע בעבודתו בתומ"צ (שזה עיקר עבודתו במשך כל היום)).

אופן הג' – שתמיד, כל היום, הוא עומד בתנועה של מס"נ. הוא מלוכש בעבודה של מס"נ, ובמילא, כל עבודתו במשך כל היום בהתאם לתנועה של מס"נ;

תלוי בזה שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו לה' כו" (היינו שהמסנ"פ צ"ל בגילוי, כדלקמן בפנים באופן הב' – כי הוא כדי ש"יוכל לעמוד נגד יצרו לנצחו כו" (תניא שם), ואופן הא' שבפנים הוא בעבודת הצדיקים, כדלקמן בפנים סעיף ח.

שם. לקו"ש ח"ו ע' 89. ח"י ע' 242. ואכ"מ.
 18) בהבא לקמן ראה לקו"ש ח"טו ע' 336-7.
 לקו"ש ח"ז ע' 151 ואילך. וש"נ.
 19) וראה מכילתא יתרו כ, ג.
 20) ומ"ש בתניא שם ש"קיום התורה ומצותי

ע"ד מה שאמר רבי עקיבא (ברכות סא, ב21): "כל ימי הייתי מצטער²² כו' מתי יבוא לידי ואקיימנו" – הוא עמד בתנועה של מס"נ לא רק בק"ש, אלא – "כל ימי" – תמיד, בכל עניו, עמד בתנועה של מסירות נפש.

ח.

והנה, ג' אופנים הנ"ל תלויים במעמד ומצב הרוחני שנמצאים בו:

בעת שהשנים הם כתיקונם, אור הקדושה מאיר בגילוי בעולם (ובעבודת האדם – מדריגת הצדיקים) – מספיק שיש תנועה של מס"נ בתחילת היום²³; כיון שאין חושך, מספיק גם הרושם מהמס"נ, וזה משפיע עליו שעבודתו שא"פ טעם ודעת במשך כל היום תהי' כדבעי.

אמנם, בשעה שהמצב הוא ש"החשך יכסה ארץ", הנה אז לא מספיק התנועה של המס"נ בתחילת היום (שמשאיר רק רושם, בהעלם), אלא בהכרח שיהא הרגש המס"נ ניכר בגילוי במשך כל היום, ודווקא עי"ז יוכל להתגבר על החשך.

ובזה גופא יש ב' אופנים:

אופן אחד הוא, שחשך העולם מסתיר ומעלים על אלקות מצד טבע העולם – שהעולם (מלשון העלם) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ) מצד טבעו מעלים ומסתיר את אור הקדושה; ובמצב זה, היות וכך נקבע ע"פ טבע, לכן, עיקר עבודת האדם, היא בעבודה שע"פ טעם ודעת. אלא מאי, שבכדי לסלק את העלם והסתר העולם, שלא יבלבלו את סדר עבודת ה' שלו, צריך הרגש המס"נ להאיר אצלו ולהיות ניכור עליו במשך כל היום כולו.

אמנם, בשעה שכשך העולם הוא באופן כזה שהוא מנגד לאור הקדושה, ועד שנתונים במצור ובשבי', שהעולם מונע ומעכב את עבודת ה' – הנה עיקר עבודתו צריכה להיות בזה שהוא לוחם בחשך העולם להכניעו עד להפיכתו לאור. ובעבודה זו הכרחית העמידה בתנועה של מס"נ באופן תמידי על כל צעד ושעל, במשך כל היום.

ט.

וזהו הביאור לכך שבחנוכה ה' הנס באופן של "נמנע הנמנעות" – כי כך היתה עבודתם הרוחנית של בני ישראל²⁴;

24) ועד"ז י"ל בנוגע החילוק בין הנס דאסוך השמן דאלישע (שהי' ניכר רק ברגע שנברא השמן נס), ונס הנרות דשרה ורבקה (שהי' ניכר גם אח"כ בעת שדלקו):

21) וראה לקו"ש ח"ו ע' 124. ח"ז ע' 283.

22) דצער שייך כאשר התשוקה לזה היא בגילוי.

23) ראה עד"ז לקו"ש ח"ז שם ואילך.

מצד גודל החשך בימי יון (שעמדו "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך" (נוסח ועל הנסים)) עמדו בני ישראל בתנועה של מס"נ גלוי' חלשים נגד גבורים כו' – להלחם בחשך²⁵; ותנועה זו עמדה להם ש"וה' (שם הוי' בתוספת וא"ו) יגי' חשכי" (ש"ב כב, כט²⁶) – ששם הוי' (שהוא בדרגא שלמעלה מהשתלשלות, כמבואר בחסידות) "יגי' חשכי" – מברר ומהפך חשך הגלות²⁷.

וענין זה נמשך ע"י הנס דפך השמן "שהי' מונח בחותמו של כהן גדול" – וכמבואר בחסידות (ראה שערי אורה ד"ה 'כי אתה נרי' פי"ז) שזה מרמז על עצמותו של הקב"ה שלמעלה מכל הדרגות – "עצמות המאציל שלמעלה מכל השתלשלות (– עולמות) לגמרי", שזו מדריגה ש"אין החיצונים יכולים ליגע שם כלל".

ולכן, גם הנס גופא הי' באופן שלא הי' לו אחיזה בטבע והשתלשלות (העולמות), אלא באופן של "נמנע הנמנעות".

במשך היום, כנ"ל בפנים סעיף ח.
 (25) ראה שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פמ"ב. ועוד.
 (26) ראה בד"ה כי אתה נרי בתו"א ושערי אורה (ועיי"ש ספיי"ז).
 (27) ולכן ענינם של נ"ח הוא להאיר את החשך דוקא (תו"א סד"ה רני ושמחי (הב)). סד"ה נ"ח. שערי אורה סד"ה בכ"ה בכסלו. סד"ה רני ושמחי. ובכ"מ).

אלישע הי' נביא – גלה טודו אל עבדיו הנביאים ((עמוס ג, ז), אדם המכריז ומשמיע (רש"י וארא ו, א) וראה אגה"ק סי"ט) – והנסים שלו שבכתובים הנ"ל – כולל נס האסוך – באו בקיום הבטחת אלי' הנביא שיהי' "פי שנים ברוחך" (מפרשים למ"ב ב, ט) – גילוי אור, שמספיק הרגש המסנ"פ בתחילת היום: שרה הוא שם ב"ן שיורד למטה לברר בירורים (תו"ח פרשתנו קכו, ב. ובכ"מ), חושך ועולמות ביי"ע – שאז צ"ל זכרון המסנ"פ בגלוי

לעילוי נשמת הקדושים
שלוחי כ"ק אדמו"ר

הרה"ת ר' **גבריאל נח** הי"ד
בן הרה"ת ר' **נחמן** שליט"א

וזוגתו מרת **רבקה** הי"ד
בת הרה"ת ר' **שמעון** שליט"א

הולצברג

נרצחו בידי בני עולה על קידוש השם
בעת מילוי שליחותם בבית חב"ד מומביי, הודו
ראש חודש כסלו, ה'תשס"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הקובץ נדפס ע"י ולזכות
הרה"ת ר' משה אהרן צבי
וזוג' מרת העניא רבקה רות
ויו"ח שיחיו
ווייס

(שערמאן אוקס, קליפורניה)

ויה"ר מהשי"ת שימלא כל משאלות לבבם לטובה,
בטוב הנראה והנגלה